

STATUTY BRACTWA KAPŁAŃSKIEGO OFICJAŁATU PILZNEŃSKIEGO PRZY KOŚCIELE ŚW. JANA CHRZCICIELA W PILZNIE

W Y D A Ł

KS. BOLESŁAW KUMOR

Wzmógł się pęd do życia monastycznego we wczesnym średniowieczu nie pozostał bez wpływu na kler diecezjalny; na podobieństwo wspólnot zakonnych zaczęły się formować jeszcze w czasach karolińskich wspólnoty modlitewne kleru diecezjalnego, z których z biegiem czasu ukształtowały się *fraternitates spirituales*, lub też *fraternitates presbyterorum*¹. Znaną są one już w XII w. na terenie nadreńskich prowincji kościelnych², w wieku następnym na terenie Francji³, a nieco wcześniej na półwyspie Iberyjskim w Hiszpanii⁴. W w. XV *fraternitas presbyterorum* istnieje w salzburskiej prowincji kościelnej w granicach dzisiejszej Austrii⁵.

Z obszaru ziem polskich dotychczas znanych było 5 tego rodzaju wspólnot: najstarsze z lat 70-tych XIV w. bractwo kapłanów dekanatu zatorskiego⁶, arcybractwo kapłańskie w Pilźnie z 1410 r.⁷, z pierwszej połowy XV w. bractwa kapłańskie z okręgu łańcuckiego i sanockiego w diecezji przemyskiej⁸, wzmiankowana jeszcze w 1383 r. *confraternitas presbyterorum*

¹ G. G. Meersseman: Klerikervereine von Karl dem Grossen bis Innocenz III. *Revue d'histoire ecclésiastique suisse*. 46: 1952 s. 81—112; G. Le Bras: *Institutions ecclésiastiques de la chrétienté médiévale*. Livre 1. Paris 1959 (*Histoire de l'Eglise*, red. par A. Fliche et V. Martin, t. 12) s. 208 n.; K. Bihlmeyer, H. Tüchle: *Kirchengeschichte*. 15 Aufl. Bd 2. Paderborn 1948 s. 458.

² A. Hauck: *Kirchengeschichte Deutschlands*. Bd 4. Leipzig 1954 s. 66, przyp. 1.

³ G. de Léotoing d'Anjony: *La communauté des prêtres — filleuls de l'Eglise Notre-Dame d'Aurillac du XIII siècle à la Révolution*. Positions des thèses [Wyd.] Ecole nationale des Chartes 1951 s. 103—106. H. Manissadjan: *La communauté de prêtres de l'Eglise de Sainte-Feyre (Creuse)*. Cahiers d'hist. publ. par les Universités de Clermont — Lyon — Grenoble. 2: 1957 s. 227—242.

⁴ J. Gonzales: *La clerecía de Salamanca durante la Edad Media*. Hispania. *Revista española de historia*. 3: 1943 s. 406—430.

⁵ E. Tomek: *Kirchengeschichte Oesterreichs*. Th. 2. Innsbruck 1949 s. 166.

⁶ Statuty i przywileje bractwa kapłanów dekanatu zatorskiego 1378—1525. Wyd. St. Kuraś *Polonia sacra*. R. 7: 1955 z. 4 s. 251—275.

⁷ K. Szczeklik: *Pilzno i pilźnianie*. Kraków 1911 s. 131—133.

⁸ *Analecta ad historiam iuris canonici in dioec. Premisliensi*. Ed. B. Ulanowski. W: *Scriptores rerum polonicarum*. T. 13. (Archiwum Komisji Historycznej. T. 5). Kraków 1899 s. 430—433, 434—436; AGZ (Akta grodzkie i ziemskie). T. 11 nr 709 (1435), 2691 (1449), 3069 (1452), 3237 (1455), 3238 (1455).

przy kościele Najśw. Maryi Panny w Krakowie⁹ oraz z początku XVII w. *fraternitas sacerdotum* w diecezji warmińskiej¹⁰.

Dalsza kwerenda źródłowa przeprowadzona przez podpisanego wykazała, że instytucja ta przyjęła się w XV i XVI w. powszechnie prawie we wszystkich dekanatach południowej części diecezji krakowskiej. W pierwszej połowie XV w. bractwo to zorganizował kard. Zbigniew Oleśnicki w Starym Sączu, zreformowane następnie na początku XVI w. przez biskupa Piotra Tomickiego (1523—1535) i w r. 1553 przez biskupa Andrzeja Zebrzydowskiego¹¹. W r. 1466 powstało podobne bractwo dla dekanatów: bobowskiego i bieckiego¹², zaś czasów biskupa Jana Rzeszowskiego (1471—1488) sięgają początkami bractwa kapłańskie w Wieliczce¹³ i Strzyżowie¹⁴. Prawdopodobnie najpóźniej do XV w. należy odnieść początki tegoż bractwa w Myślenicach (dla dekanatu dobczyckiego), wzmiankowanego w 1512 r. wraz z uposażeniem i prebendą bracką w miejscowym kościele parafialnym¹⁵. Z r. 1517 są przekazy źródłowe o istnieniu teje instytucji w Dębicy (prawdopodobnie dla północnej części ówczesnego dekanatu pilzneńskiego)¹⁶. W r. 1527 biskup Piotr Tomicki tworzy prebendę bractwa kapłańskiego pod wezwaniem Wniebowzięcia Najśw. Maryi Panny w kościele parafialnym w Ropczycach (dla późniejszego dekanatu ropczyckiego)¹⁷ i w tym samym roku zatwierdza zapisy na rzecz tegoż bractwa w Jasle (*fraternitas presbyterorum in districtu Jaslensi*)¹⁸. Dalsze wreszcie przekazy źródłowe o działalności bractwa odnoszą się do zachodniej części diecezji krakowskiej;

⁹ KDKK (Kodeks dyplomatyczny katedry krakowskiej). T. 2 nr 389; Katalog Archiwum Aktów Dawnych Miasta Krakowa. Cz. 1. Dyplomy pergaminowe. Kraków 1907 nr 73.

¹⁰ *Leges fraternitatis sacerdotum Brunsbergensium. Brunsbergae 1643.*

¹¹ AKMK (Archiwum Kurii Metropolitalnej w Krakowie). *Acta visitationis decanatum Bobovensium, Sandecensium et Novi Fori* — — A. D. 1596 k. 24 v.; *Visitatio decanatum Sandecensium et Novi Fori* — — A. D. 1608 k. 10: *Notandum est in eadem Antiqua Sandecz antiquitus esse Fraternitas Corporis Christi Presbyterorum a Sbgineo et Petro epp. Cracov. erectam et ab Andrea Zebrzydowski ep. Crac. de data 19 IV 1553 promulgatam* — — *Haec Fraternitas habet certa statuta sua* — — per eundem A. Zebrzydowski ep. Crac. confirmata.

¹² AKMK. *Acta officialatus dioec. Cracoviensis. Vol. 119 s. 1533—1540* (*Ingrossatio documentorum confraternitatis presbyterorum*); *Visitatio decanatus Bobovensium* — — A. D. 1607 k. 105.

¹³ *Matricularum Regni Poloniae summaria. T. 3 nr 1704 (1485—1504).*

¹⁴ AKMK. *Visitatio ecclesiarum in decanatus Mielecensi, Strzyzoviensi, Pilsnensi, Jaslensi, Zmigrodensi et Biecensi* — — A. D. 1608 k. 183: *Fraternitas* — — *presbyterorum decanatus totius erecta per olim R. Joannem Rzeszowski ep. Crac.; Acta episcopalia Petri Tomicki ep. Crac. Vol. 11 (1524—1529) k. 5 nn.; Acta officialatus dioec. Crac. Vol. 73 (1543) s. 463—468.*

¹⁵ AKMK. *Acta officialatus dioec. Cracov. Vol. 36 s. 64 (1512). Domus et area ad altare fraternitatis presbyterorum in Myślenice.*

¹⁶ Archiwum parafii św. Jadwigi w Dębicy. *Liber privilegiorum, inscriptionum, decretorum* — — *ad ecclesiam Dembicensem attinentium* — — *comparatus et conscriptus die 12 decembris A. D. 1612 k. 34—35.*

¹⁷ AKMK. *Acta episcopalia Petri Tomicki ep. Crac. Vol. 11 k. 133: Inscriptio et obligatio census* — — *fraternitati presbyterorum* — —; *Acta episcopalia Petri Gamrati ep. Crac. Vol. 18 k. 60 (1539); Acta officialatus dioec. Cracovien. Vol. 61 s. 1033 n. (1536); Visitatio ecclesiarum* — — (jak wyżej). A. D. 1608 k. 100: *Una (fraternitas) presbyterorum totiusque decanatus, quae officia sua divina tunc absolvit, dum fit congregatio decanalis in altari Assumptionis BMV iuxta sacristiam.*

¹⁸ AKMK. *Acta officialatus dioec. Cracovien. Vol. 60 s. 324—328 (1527—1530): Ingrossatio emptio census fraternitatis presbyterorum in districtu Jaslensi; Vol. 71 s. 1133 (1540).*

w dniu 1 marca 1544 r. biskup Piotr Gamrat erygował je na prośbę kleru dekanatu Nowa Góra¹⁹.

Na poczesne miejsce wszystkich wymienionych bractw kapłańskich wysunęło się Bractwo Kapłańskie Pilzneńskie, które przed 1683 r. otrzymało zaszczytny tytuł Arcybractwa²⁰ i stało się tym samym głównym centrum podobnych instytucji na terenie całej diecezji krakowskiej. Erygował je w r. 1410 biskup krakowski Piotr Wysz, znany z wielkiej troski o poziom moralny i umysłowy kleru diecezjalnego²¹. Pod koniec XV w. zreformował Bractwo biskup Jan Rzeszowski (1481). Kiedy znowu poczęło się chylić ku upadkowi odnowił je w r. 1639 biskup Jakub Zadzik. Papież Urban VIII obdarzył je w r. 1642 rzadkim przywilejem odpustu zupełnego. Wreszcie w r. 1678 biskup Andrzej Trzebicki dokonał nowej reformy statutów Bractwa²².

Arcybractwo posiadało własną prebendę i kapelana przy ołtarzu św. Wawrzyńca wraz z bogatym uposażeniem²³. Od r. 1726 majątek zmarłych bez testamentu członków Arcybractwa przechodził na własność instytucji²⁴. Kres wielowiekowej instytucji położyły rządy józefińskie po pierwszym rozbiorze Polski; w r. 1787 Arcybractwo przestało istnieć a jego majątek przeznaczono na nowoutworzony fundusz religijny²⁵.

W r. 1955 wydawca statutów bractwa kapłanów dekanatu zatorskiego żalił się, że „Bractwo zatorskie jest.. jedynym (bractwem kapłańskim), o którym możemy coś więcej powiedzieć poza faktem istnienia“²⁶. Nie można tej uwagi odnieść do Arcybractwa Pilzneńskiego. To bowiem, oprócz uprzednio cytowanych licznych i szczegółowych informacji o jego istnieniu i działalności, rozsianych po aktach biskupich, oficjalskich i księgach wizyta-

¹⁹ AKMK. Acta officialatus dioec. Cracovien. Vol. 73 s. 326—332 (I III 1544): Erectio fraternitatis presbyterorum decanatus Novi Montis.

²⁰ ADT (Archiwum Diecezjalne w Tarnowie). Fasc. Pilzno (4 II 1683): Opat tyniecki wraz z konwentem zręka się dziesięć na rzecz Arcybractwa Pilzneńskiego i prośzą, „ut alma Archiconfraternitas Presbyteralis Pilsnensis — — religiosos patres et fratres de conventu Tynecensi — — ad omnia suffragia — — admittat“. Or. papierowy 31×20, pieczęć owalna wyciśnięta w wosku przez papier.

²¹ AKMK. Acta officialatus dioec. Cracov. Vol. 50 k. 116; por. K. Szczeklik, jw. s. 131; St. Kijak: Piotr Wysz biskup krakowski. Kraków 1953 s. 81—82, 88—92.

²² G. Węgrzynowicz: Speculum sive doctrina Confraternitatis Pilsnensis. Cracoviae 1679 (dedykowane biskupowi A. Trzebickiemu); por. K. Szczeklik, jw. s. 131.

²³ AKMK. Acta visitationis decanatus Pilsnensis — — A. D. 1595 k. 4: Alterum altare dotatum in eadem ecclesia est tituli S. Laurentii, jurispatronatus Fraternitatis Presbyterorum, quam quidem Fraternitatem in eadem ecclesia divus olim Petrus a Gamratis archiepiscopus Gnesnensis erexit (błądnie!); Acta episcopalia Petri Gamratis ep. Crac. Vol. 18 k. 414 v. (1540) informują tylko o Pawle Belcz altaryście Fraternitatis Presbyterorum; Acta episcopalia Bernardi card. Maciejowski, Vol. 36 k. 162—163; Acta visitationis — — 1608 k. 268; Acta episcopalia A. Trzebicki ep. Crac. Vol. 61 k. 319—324, 324—328; ADT. Fasc. Pilzno (Decreta reformationis pro ecclesia praepositorali Pilsnensi ex visit. data A. D. 1668 s. 4).

²⁴ AKMK. Acta episcopalia Const. Szaniawski ep. Crac. Vol. 79 k. 248 (15 V 1726): Confraternitas Presbyterorum Pilsnensis praetendit habere jus disponendi res post intestatum suae Fraternitatis.

²⁵ ADT. Prothocollum exhibitorum et expeditorum per ipsum et illustr. ac rev. d. episcopum Tarnoviensem — — a tempore nominationis ejusdem in antistitem confectum A. D. 1785 s. 22 (7 IV 1787): Dominus episcopus requiritur, ut Archiconfraternitatem sacerdotalem tituli Assumptionis Mariae perinde ac alias, si haec fors. in sua dioecesi existat, deleat, in locum vero suppressae confratribus sodalitem „Verus amor proximi“ commendat, et dum de ita resolverit, Excelso Gubernio referat; por. K. Szczeklik, jw. s. 133.

²⁶ St. Kuraś, jw. s. 251.

cji diecezji krakowskiej, posiada dwie księgi członków Arcybractwa²⁷ a także specjalną publikację ks. Gabriela Węgrzynowicza, prepozyta i oficjała pilzneńskiego oraz seniora Arcybractwa, który zebrał w niej szereg jego przywilejów razem ze zreformowanymi w r. 1678 statutami²⁸. Zachowały się też niektóre protokoły posiedzeń²⁹ i wreszcie statuty Arcybractwa w trzeciej redakcji z r. 1639, zreformowane przez biskupa Jakuba Zadziką. Wykazują one prawie całkowitą zbieżność z zasadniczą treścią cytowanych uprzednio statutów bractwa zatorskiego, jak i łańcuckiego, czy sanockiego. W redakcji są one nieco krótsze od statutów zatorskich, odnośnie zaś niektórych punktów (np. sposób odbywania kongregacji brackiej, sprawy testamentowo-pogrzebowe członków) są ujęte bardziej szczegółowo. Wydaje się, że pierwotna ich redakcja opierała się o formuły prawne kancelarii biskupa Piotra Wysza, wśród których zachowały się dwa wzory na zatwierdzenie bractwa kapłańskiego³⁰. Prawdopodobnie 8 pierwszych statutów pochodzi niemal w niezmiennionej postaci z drugiej redakcji z r. 1481, z czasów biskupa Jana Rzeszowskiego. Najbardziej rozbudowany statut 9 został zapewne zreformowany i w 2/3 częściach zredagowany dopiero w r. 1639. Obydwie zachowane kopie statutów są prawie bezbłędne i nie wykazują różnic między sobą.

STATUTY BRACTWA KAPŁAŃSKIEGO OFICJAŁATU PILZNEŃSKIEGO PRZY KOŚCIELE PARAFIALNYM ŚW. JANA CHRZCICIELA W PILZNIE

Radłów, 3 marca 1639

Oryg. niezmany.

Kopie: 1. *Archiwum Kopituty Metropolitałnej w Krakowie, Liber 11-mus privilegiorum Venerabilis Capituli Ecclesiae Cathedralis Cracoviensis 1626—1639 k. 544—546 v. Tytuł kopii: Confraternitatis Presbyterorum in ecclesia parochiali Pilznensi olim erectae per modernum Illustrissimum Loci Ordinarium, cum assignatione cuiusdam proventus et conditionum expressione, reformatio, innovatio, confirmatio et approbatio perpetua.* 2. *Archiwum Kurii Metropolitałnej w Krakowie, Acta episcopalia Jacobi Zadzik episcopi Cracoviensis, vol. 50 (1639—1643) k. 116—120. Tytuł kopii: Reformatio Confraternitatis in ecclesia parochiali Pilznensi.*

Jacobus Zadzik, Dei et Apostolicae Sedis gratia episcopus Cracoviensis, dux Severiae. Ad perpetuum rei memoriam. Significamus praesentibus litteris nostris, quorum interest universis et singulis, quomodo constituti coram nobis reverendi et venerabiles viri Joannes Broniszowski^{a)} J. U. D. canonicus Sandomieriensis, praepositus et officialis³¹, Albertus Wasowicz^{b)} decanus Pilznensis, Łęcensis³²,

²⁷ Archiwum Parafialne w Pilźnie, 1) Consignatio nominum confratrum spiritualium hic in terris imprimis in Archiconfraternitatem Presbyteralem privilegiatam Pilznensem anno Domini 1481 reformatam, anno Domini 1639 resuscitatam in meliorem ordinem redactam et per illustr. et rev. d. olim Jacobum Zadzik ep. una cum peraugusto capitulo Cracoviensi confirmatam anno Domini 1640 — — A. D. 1700 die 3 mensis iunii inchoata. 2) Synopsis nominum fratrum saecularium Archiconfraternitati Presbyterali privilegiate Pilznensi in-scriptorum — — ab anno D. 1700—1782.

²⁸ Por. przyp. 22.

²⁹ Archiwum Parafialne w Pilźnie. Akta Bractwa.

³⁰ Formulae ad ius canonicum spectantes ex actis Petri Wysz ep. Crac. (1352—1412) maxima parte depromptae. Ed. B. Ulanowski. W: *Scriptores rerum polonicarum*. T. 13 (Arch. Kom. Hist. T. 5) nr 43, 71 (s. 297—98, 312—13).

³¹ Ks. Jan Broniszewski prepozyt i oficjał pilzneński, kanonik kolegiaty sandomierskiej fundi Dziewków. Zob. Ks. J. Wiśniewski: *Katalog prałatów i kanoników sandomierskich od 1186—1926*. Radom 1926 s. 26.

a) rps Broniszowski.

b) rps Wasowicz.

Andreas Swoboda Straszecinensis³², Gaspar Grosius Lubczensis³⁴ — parochi, Nicolaus Sigielius ordinarius concionator Pilznensis suo et universi cleri officialatus Pilznensis nomine exposuerunt: quomodo habentes in ecclesia parochiali Pilznensi Confraternitatem Presbyterorum per bonae memoriae reverendissimum Petrum episcopum Cracoviensem³⁵ de anno millesimo quadringentesimo decimo erectam et postmodum per Joannem de Rzeszow³⁶ de anno millesimo quadringentesimo octuagesimo primo die Veneris decima octava mensis maji in quibusdam conditionibus et punctis reformatam. Cum erectio supra specificata una cum sua reformatione (quod coram nobis exhibita et producta sunt) conditiones et puncta propter temporum vicissitudinem et instabilitatem aliqua parum utilia et necessaria pro tempore praesenti contineat et nonnulla, quae ad rectam Confraternitatis constitutionem spectare dignoscantur in eis desiderantur; proinde humiliter nomine cleri officialatus antedicti Pilznensis nobis fecerunt supplicam, quatenus conditiones et ordinationes eiusdem Confraternitatis per nominatum reverendissimum Joannem de Rzeszow in eius reformatione contentas et reformatas et innovatas propter dictae Confraternitatis utilitatem et incrementum iterum de novo reformare, innovare et alia quaedam praesenti tempori accomodata et Confraternitati utilia et commoda statuere et ordinare dignaremur. Nos igitur episcopus supra nominatus viso et inspecto tenore Confraternitatis erectae et ipsius reformatione nonnulla ex iisdem decerpta manutenenda et conservanda, quaedam vero moderanda et aliqua de novo, iuxta quae Confraternitas praedicta regi et ordinari debet adjicienda et apponenda censuimus, uti quidem praesentibus litteris nostris manutenuimus, conservamus, moderamus, adjicimus et apponimus. Cuius autem ordinationis et conditionum tenor est talis, qui sequitur:

1. Principio: Fraternitas haec debeat unum vel duos seniores seu rectores, quibus obedientiam reverentiamque in omnibus licitis et honestis semper praestabit. Horum autem seniorum seu rectorum officium erit convocationem semel in anno tempore competenti, processu transmissio, Pilznae celebrare, presbyteros seu clerum et laicos bonae conversationis in album Confraternitatis recipere et inscribere; leges et statuta congregationi utilia condere, approbationemque illorum, si opus fuerit vel congregationis parti saltem maiori placuerit, a nobis vel successoribus nostris procurare, litteras sub eorum sigillis per processum de morte confratris presbyteri significantes, vel ad celebrandam congregationem convocantes, vel necessitate aliqua ex causa rationabili occurrentes, ordine cursorio transmittere; ornamentorum, registrarum carbonae confraternalis curam gerere et alia, quae a congregatione sibi commissa fuerint officia administrare.

2. Secundo: Ordo et modus celebrandae congregationis talis sit: pridie vespere defunctorum et mane vigiliis cum processione sacrumque missae officium pro defunctis ipsimet presbyteri per se decantabunt cum exhortatione brevi et devota ad populum intra missae sacrificium. Deinde solemne sacrum de Spiritu Sancto aut de BMV cum collecta de Spiritu Sancto ad intentionem praemissa congregationis dacantari facient; circa quorum officiorum et missarum tempus superpelliceo c) et stola induti erunt praesentes.

³² Łączki (Kucharskie), wieś parafialna w pow. ropczyckim.

³³ Straszecin, wieś paraf. w pow. dębickim.

³⁴ Lubcza, wieś paraf. w pow. tarnowskim.

³⁵ Piotr Wysz biskup krakowski (1392—1412), następnie poznański († 1414).

³⁶ Jan z Rzeszowa (Rzeszowski), biskup krakowski (1471—1488).

c) rps supelliceo, - ati.

3. Tertio: Divinis his officiis peractis, superpelliceati^{c)} et cum stola in locum deputatum congregationis presbyteri venient et consultabunt de rebus Confraternitatem concernentibus, ubi seniorum rationes de officiis per annum exactis, resignatio aut nova aliorum electio, qui per unius anni spatium regimen Confraternitatis tenebunt, instituetur.

4. Quarto: Consultatione congregationis finita, mensam communiter accedent, et ipsi soli presbyteri cibum capient,^{d)} nec, histriones aut thessararum ludos aut choreas evitando, scandalum populi in praesentia sua admittent.

5. Quinto: Tenebuntur omnes et singuli esse verum tam circa divina officia, quam etiam circa actum congregationis sub poena trium marcarum congregationis irremissibiliter solvenda.

6. Sexto: Sub tempus congregationis nullus presbyterorum tabernas visitet, ubi plebs intenta est computationi sub poena unius librae cerae, ubi chorea exercentur sub trium librarum cerae poena^{d)}. Si vero presbyter de alearum, thessararum, chartarumque lusu trium marcarum poena, si de choreis convictus fuerit quinque marcis per congregationem mulctabitur^{e)} et officio illustrissimi loci Ordinarii deferetur.

7. Septimo: Quia fraternitates ideo sunt constitutae, ut tam vivis, quam defunctis signa dilectionis invicem exhibeant ac vere diligant, tenebuntur quotidie omnes et singuli confratres unum Pater noster, Ave Maria et Credo cum collecta: Defende, quaesumus Domine, beata Maria semper Virgine interdedente etc. pro congregatione; quolibet vero quartuali presbyteri duas missas: unam pro vivis, alteram pro defunctis confratribus in suis ecclesiis [celebrare]; laici vero quinque Pater noster, totidem Ave Maria, unum Credo, unum pro vivis, alterum pro defunctis recitare vel recitari facere.

8. Octavo: Pro anima presbyteri confratris defuncti ter campanae in omnibus ecclesiis pulsabuntur, et tres missas pro defuncto cum unico officio defunctorum singuli presbyteri confratres, laici vero quinque Pater noster, totidem Ave Maria et unum Symbolum recitabunt.

9. Nono: Cum autem aliquem presbyterum aut inferioris ordinis clericum infirmari contigerit, quoniam passim videre licet, maxime vero in villis, presbyteros in lecto aegritudinis decumbentes vix aliquam commoditatem habere, immo potius ad mortem, licet suis remediis, si debite adhiberentur, convalescere possint, misere accelerari et non expectata morte eorum in ipso agone bona ipsorum furtive surripi et decenti post mortem carere sepulturam. Statuimus et ordinamus, ut seniores confratres, vel si prope hi adiri non possint, viciniore proximi presbyteri duo aut tres statim, audita vel infirmitate vel morte presbyteri, visitent eum; si infirmus est nec adhuc testamentum conditum habet bonorum suorum dispositionem, in praesentia eorum describi faciat, moneant. Si defunctus est, a domo et re familiari atque ecclesia non discedant, donec de testamento et executorum constitutione plenarie ipsis constet, quos tunc executores citissime convocari faciant, qui sepulturam pro conditione defuncti decentem et honestam facient et iuxta testatoris ordinationem bona derelicta disponent. Si vero aliquis praeventus subitanea morte nullam reliquerit bonorum dispositionem et sine testamento decesserit, proximus sacerdos quicumque primum poterit domum defuncti occupet, victricis eiusdem ecclesiae vel aliis duobus fidedignis pro testi-

d) rps paenis.

e) rps multabitur.

monio adhibitis, sequestrent omnia et senioribus confraternitatis atque proprio decano quam primum denuntiet. Qui seniores una cum decano inventarium bonorum demortui conscibent et non expectato revisoris domus infirmorum sacerdotum Cracoviensium consensum seu adventum, iuxta constitutionem, ordinationem sepulturam honestam defuncto quam primum procurabunt; debita, si fuerint, solvent, familiam expedient, amicos pauperes consolabuntur, reliquum vero, si tantum de bonis defuncti superfuerint, ut in tres partes dividi possint: una pars pro ecclesia sui beneficii, secunda pro necessitatibus et ornamentis Confraternitatis, tertia pro domo infirmorum sacerdotum Cracoviensium convertentur et talis dispositionis calculum seniores Confraternitati in proxima congregatione facient. Sicque non erit, quod avarorum manus cupida surripere, vel prodigorum dispergere, vel ultimam testatoris voluntatem impedire possit.

Quae omnia et singula sic ut praemittitur per nos ordinata et constituta per confratres eiusdem Confraternitatis clericalis ordinis et laicalis status in omnibus et singulis inviolabiliter observari et custodiri praecipimus, et ut ad eandem Fraternitatem recipiendorum intentio aliis celerior praebeatur. Omnibus et singulis fratribus et sororibus dictae Fraternitatis caeterisque aliis, qui praedictis exequiis ac ceremoniis missarum et aliorum officiorum, ut praemissum est, interfuerint in toto vel in parte contritis et confessis de iniunctis poenitentibus centum dierum indulgentiarum auctoritate omnipotentis Dei et SS. Petri et Pauli apostolorum eis indulgemus. In quorum omnium fidem et testimonium praemissorum praesentes manu propria subscriptas sigilli nostri appensione iussimus communiri. Actum et datum Radlowiae die tertia martii anno Domini millesimo sexcentesimo trigesimo nono. Praesentibus admodum reverendis dominis Alexandro de Brzezic Brzeski J. U. archidiacono Zawichostensi, scholastico Sandomieriensi, Cracoviensi, S. R. M. secretario, episcopatus nostri generali oeconom³⁷, Bartholomaeo Januszewicz^{f)} J. U., Cracoviensi — canonicis, ecclesiarum collegiatae Ś. Annae Cracoviae et parochialis Książnicensis^{g)} praeposito³⁸, curiae causarum generalis auditors, Paulo Stanisłao Smolicki S. Th. Dzierzaznensi³⁹, Joanne Carolo Nerwicz J. U. — doctoribus, Wisliciensis⁴⁰ canonico, Dobrowodensi⁴¹ — parochis et Laurentio Francisco Spinek, canonico Scarbimiriensi⁴² publico et actorum curiae nostrae notario. Jacobus Zadzik episcopus Cracoviensis⁴³, Joannes Tarnowski archidiaconus Cracoviensis⁴⁴ venerabilis capituli nomine.

³⁷ Ks. Aleksander Brzeski, kanonik krakowski, archidiacon zawichojski, scholastyk sandomierski, sekretarz królewski († 28 VI 1650). Zob. Bp. L. Łętowski: Katalog biskupów, prałatów i kanoników krakowskich. T. 3. Kraków 1852 s. 100—102.

³⁸ Ks. Bartłomiej Januszewicz, doktor obojga praw, kanonik krakowski i kolegiaty św. Anny w Krakowie, proboszcz w Książnicach († 1644). Zob. Łętowski, *iw.* s. 93.

³⁹ Dzierzaznia, wieś parafialna k. Działoszyc, pow. Kazimierza Wielka.

⁴⁰ Wislica, wieś w pow. Busko-Zdrój (kolegiata).

⁴¹ Dobrowoda, wieś paraf. k. Wislicy, pow. Busko-Zdrój.

⁴² Skalbierz, miasteczko w pow. Kazimierza Wielka (dawna kolegiata).

⁴³ Jakub Zadzik, biskup krakowski (1636—1643).

⁴⁴ Ks. Jan Tarnowski, archidiacon krakowski, kanonik włocławski, przemyski i kolegiaty św. Jana w Warszawie, od 1654 arcybiskup lwowski i opat mogiński († 1669).

f) rps Januschowec.

g) Książnicensis.

S u m m a r i u m

DE STATUTIS FRATERNITATIS SACERDOTUM OFFICIALATUS PILSENIENSIS
AD TEMPLUM S. IOANNIS BAPTISTAE PILSENI POSITAE

Quae adhuc temporibus Caroli Magni precibus fundendis communitates sacerdotum dioecesanorum incohabantur, exitu suo fraternitates sacerdotum initiarunt, quae XII saeculo in ecclesiastica provincia Rhenana, paulo post in finibus temporum Galliae non ignotae erant. Vetustissimae fraternitates sacerdotum in terris Poloniae saeculo XIV et XV circumscribuntur (Zatoriae an. 1378; Cracoviae, ad templum B. M. V. an. 1383; Pilseni an. 1410; Sanoci an. 1435).

Diligentiore perscrutatione monumentorum scientiae ab Auctore facta, compertum est eiusmodi institutionem vulgo bene notam et paene in omnibus decanatibus meridionalis partis dioecesis Cracoviensis constitutam esse (in decanatu Sandeciensi ante 1455 an., in Boboviensi et Beciensi decanatu ante 1466 an., in Veliciensi ante 1488 an., in Strysoviensi ante 1488 an., in Dobycyensi ante 1500 an., in Dembiciensi ante 1517 an., in Ropcyensi ante 1527 an., in Iasiliensi ante 1527, in Novomontano in 1544 anno).

Harum omnium fraternitatum presbyterorum potioem locum tenet Fraternitas Sacerdotum ab Petro Wysz, episcopo Cracoviensi, Pilseni an. 1410 constituta, ab Ioanne Rzeszowski, eiusdem sedis episcopo, an. 1481 recognita, ab Iacobo Załzik, praesule an. 1639 renovata, ab Andrea Trzebicki, antistite anno 1678 iterum instaurata. Praeveniente tempore annum 1683 Fraternitas honore Archifraternitatis aucta est.

Statuta an. 1639 typis publicata docent ea paene simillima esse ipsis argumentis statutorum ab ceteris fraternitatibus sacerdotum saeculo XIV et XV latorum pariterque vero minime discrepare ab regulis Fraternitatis anno 1678 instauratis.